

Alajärven Suolasalmenharjun tuulivoimala-alueen saukkoselvitys

Pohjan Voima Oy

Muutosluettelo

Versio:	Päiväys:	Muutoksen kuvaus	Tarkastettu	Hyväksyjä
1	6.6.2023	Luonnos	Taru Suninen	Taru Suninen
2	6.6.2023	Valmis	Taru Suninen	Taru Suninen

Projekti: 23703276_Alajärvi_Suolasalmenharju_saukko
selvitys
Työnumero: 23703276
Asiakas: Pohjan Voima Oy
Versio: Valmis
Päiväys: 6.6.2023
Tekijä: Kalle Rainio

Sisältö

1.	JOHDANTO	5
2.	AINEISTOT JA MENETELMÄT	6
3.	TULOKSET	7
4.	EPÄVARMUUSTEKIJÄT	11
5.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	11
6.	LÄHTEET	11

Kartta- ja ilmakuvat:

Maanmittauslaitos (MML)

Karttojen paikkatieto:

Sweco Finland Oy,

Luonnonvarakeskus

Valokuvat:

Sweco Finland Oy, 2023

Sweco | Alajärven Suolasalmenharjun tuulivoimala-alueen saukkoselvitys

Työnumero: 23702976

Päiväys: 6.6.2023

Versio: Valmis

YHTEYSTIEDOT

Luontoselvityskonsultti
Sweco Finland Oy

Yhteyshenkilö:

Ympäristöasiantuntija (biologi FT), Kalle Rainio

Lemminkäisenkatu 34

20520 TURKU

Puh. 040 5850547

kalle.rainio@sweco.fi

1. JOHDANTO

Pohjan Voima Oy suunnittelee tuulivoimapuistoa Alajärvelle kunnan koillisosiin, Perhon ja Vimpelin kunnanrajojen tuntumaan. Osana YVA- menettelyä tehtiin saukkoselvitys alkutalvella 2023. Kuvassa 1 on esitetty selvitysalueen rajaus.

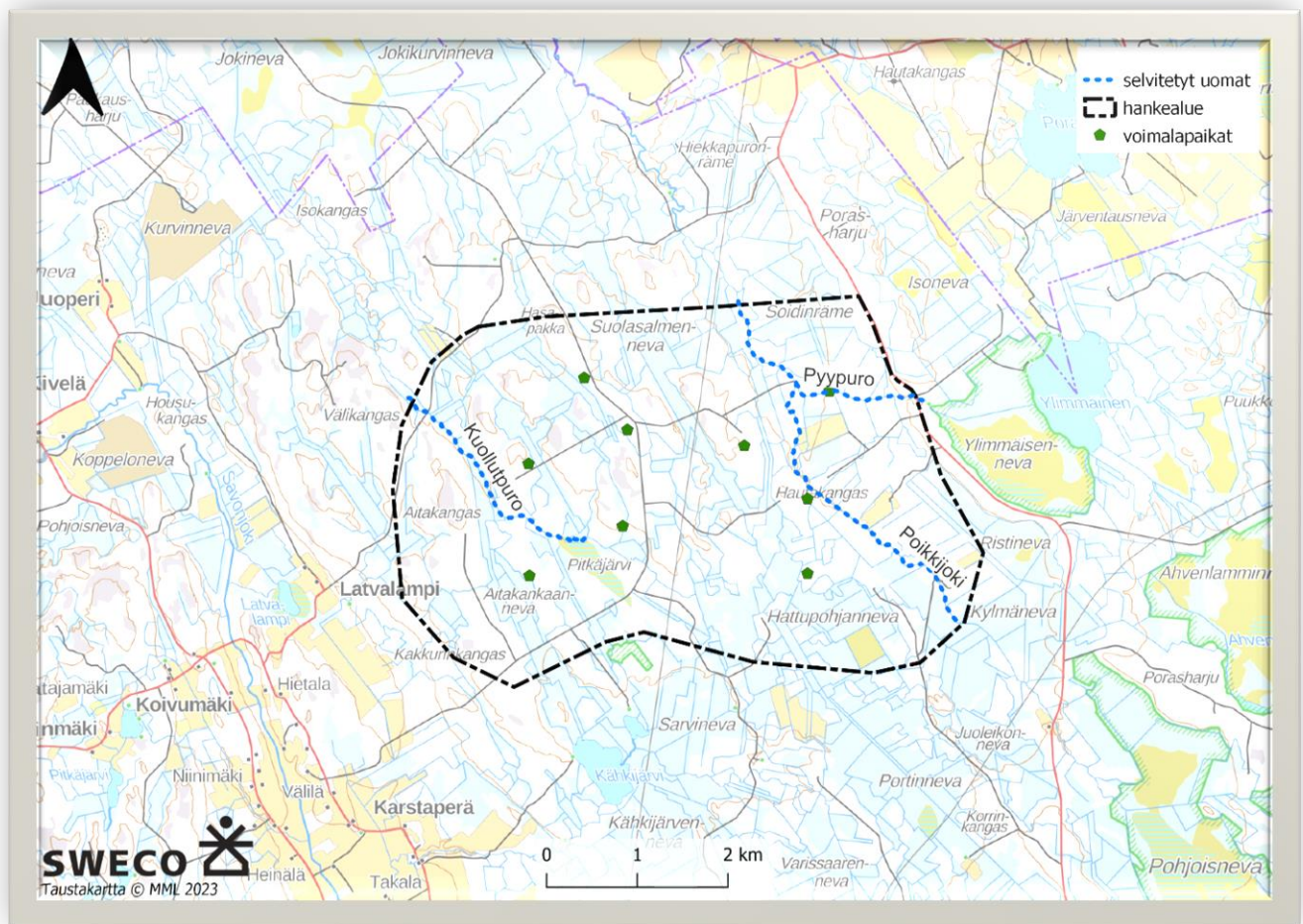
Saukko kuuluu Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV (a) eläinlajeihin, joille edellytetään tiukkaa suojelua. Suojelulla tähdätään kyseisten lajien pitkäaikaiseen säilymiseen EU:n alueella. Liitteen IV (a) lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49§:n nojalla (Nieminen & Ahola 2017). Saukko on Suomessa elinvoimainen (Hyvärinen ym. 2019).

Saukko esiintyy nykyisin koko Suomessa. Aikanaan metsästys ja ympäristömyrkyt romahduttivat kannan, mutta rauhoituksen myötä saukko on palannut entisille asuinsijoilleen (Liukko 1999). Lajin elinpiiri on hyvin laaja, usein kymmenien kilometrien pituinen vesistöreitien osa. Suotuisat lisääntymis- ja levähdyspaikat sijaitsevat yleensä jokialueilla, joiden rannoilla kasvaa puuvartisista kasveja. Saukolle sopivissa vesistöissä myös veden laatu on hyvä ja alueelta toiselle on kulkuyhteydet vesireittejä pitkin. Koska saukko ei itse pysty tekemään avantoja jäähän, laji on talvella riippuvainen läpi talven sulana pysyvistä virtapaikoista.

Lisääntymispaikkaan kuuluvat sekä synnytyspesä, pienten poikasten siirtopesä, että näiden lähistöllä sijaitsevat talvella sulana pysyvät vesistön osat, joilla pentue talvella saalistaa ja jotka saukkonaaras on syksyllä hajumerkinnyt poikuereviirinsä ydinalueeksi. Lisääntymispaikan laajuus riippuu saatavilla olevan ravinnon määrästä. Runsaasti ravintoa sisältävällä paikalla se voi olla yksi suurehko koski, mutta pienemmillä vesistöillä yleensä useamman melko lähekkäisen talvisen ruokailupaikan kokonaisuus (Sulkava 2017). Urossaukkojen reviiri on suurempi kuin naaraiden, ja ne voivat liikkua kauaskin jokien sulapaikoista siirtyessään reviirin osilta toiselle.

Saukon lisääntymispaikka paikannetaan ja määritellään poikueiden ja naaraan lumijälkien perusteella. Tärkeintä on selvittää lisääntymispaikan ravinnonsaantimahdollisuuksien perusteella kriittiset alueet, ts. kovillakin pakkasilla sulana pysyvät uomien osat. Levähdyspaikoista ovat löydettävissä ja rajattavissa vain pitkään käytetyt suojauset kuustenalustat, osa luolista ja majavanpesät. Muut levähdyspaikat ovat joko hyvin vaikeasti löydettäviä tai epäsäännöllisesti käytettyjä, ja siten niitä ei yleensä kyetä rajaamaan tai ne eivät ole luontodirektiivin mukaisia levähdyspaikkoja (Sulkava 2017).

Saukkoselvityksen tekijänä oli biologi (FT) Kalle Rainio ja tarkastajana biologi (FM) Taru Suninen, molemmat Sweco Finland Oy:stä.

Kuva 1. Hankealueen raja, voimalapaikat ja saukkoselvityksessä tutkitut uomat (Kuollutpuro, Pyypuro, Poikkijoki).

2. AINEISTOT JA MENETELMÄT

Luontoselvityksen lähtötietoina käytettiin Suomen lajitietokeskuksesta (Laji.fi, 21.2.2023) tilattuja saukkohavaintoja.

Saukkoselvityksen maastotöissä noudatettiin soveltaen Sulkavan (1999, 2007) kuvaamia menetelmiä. Saukon talvinen inventointi perustuu lumijälkilaskentaan saucon talvisilla ruokailupaikoilla ja niiden välillä. Saukkoselvitykset on helpointa tehdä talvella, jolloin voidaan myös varmistaa, onko selvittävällä alueella lisääntymispaikkaa. Saukkonaarat keskittävät pentueensa elämän ympäri vuoden sulana pysyville virtavesien osille, joten poikueen talvinen ruokailupaikka on osa saucon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Saukkoinventointi toteutetaan kulkemalla alueen vesistöjen rannat joko yhden tai useampia kertoja kauttaaltaan läpi.

Karttatarkastelun perusteella selvittäväksi vesistöksi valikoituivat Kuollutpuro, Pyypuro ja Poikkijoki, kun mukaan otettiin metsäojaa leveämmät uomat (Kuva 1). Saukkoselvityksen maastokäynnit tehtiin 31.1. (Kuollutpuro) ja 2.2.2023 (Pyypuro ja Poikkijoki). Maastoselvityksessä hiihdettiin läpi talven sulana pysyvät uoman kohdat ja etsittiin saucon jälkiä ja jätöksiä. Kaikki tehdyt havainnot merkittiin sähköiselle karttapoljalle.

Sweco | Alajärven Suolasalmenharjun tuulivoimala-alueen saukkoselvitys

Työnumero: 23703071

Päiväys: 6.6.2023

Versio: Valmis

maastossa GPS- paikanninta käyttäen. Maastotöissä pyrittiin tunnistamaan saukon lisääntymis- ja levähdyspaikat.

Sää ja lumiolosuhteet: 31.1.2023 klo 9:00-14:00: -2°C, pilvistä, tuuli heikkoa-kohtalaista ja ajoittain satoi jäätävää tihkua. Edellisenä päivänä ja yönä satanut uutta lunta n 1 cm, jossa uudet jäljet näkyivät hyvin (metsäjänis, orava). Olosuhteet saukon jälkien havaitsemiseen olivat siis hyvät.

2.2.2023 klo 8:25-16:10: -4->3°C, pilvistä, tyynä - heikkoa tuulta, aamupäivällä ajoittain heikkoa lumisadetta. Aamupäivän lumisade ei peittänyt näkyvistä isompien eläinten, kuten metsäjänisten ja kettujen jälkiä. Niin ikään saukon jäljet olivat edelleen hyvin näkyvissä. Jäljet olivat enintään 2vrk ikäisiä.

3. TULOKSET

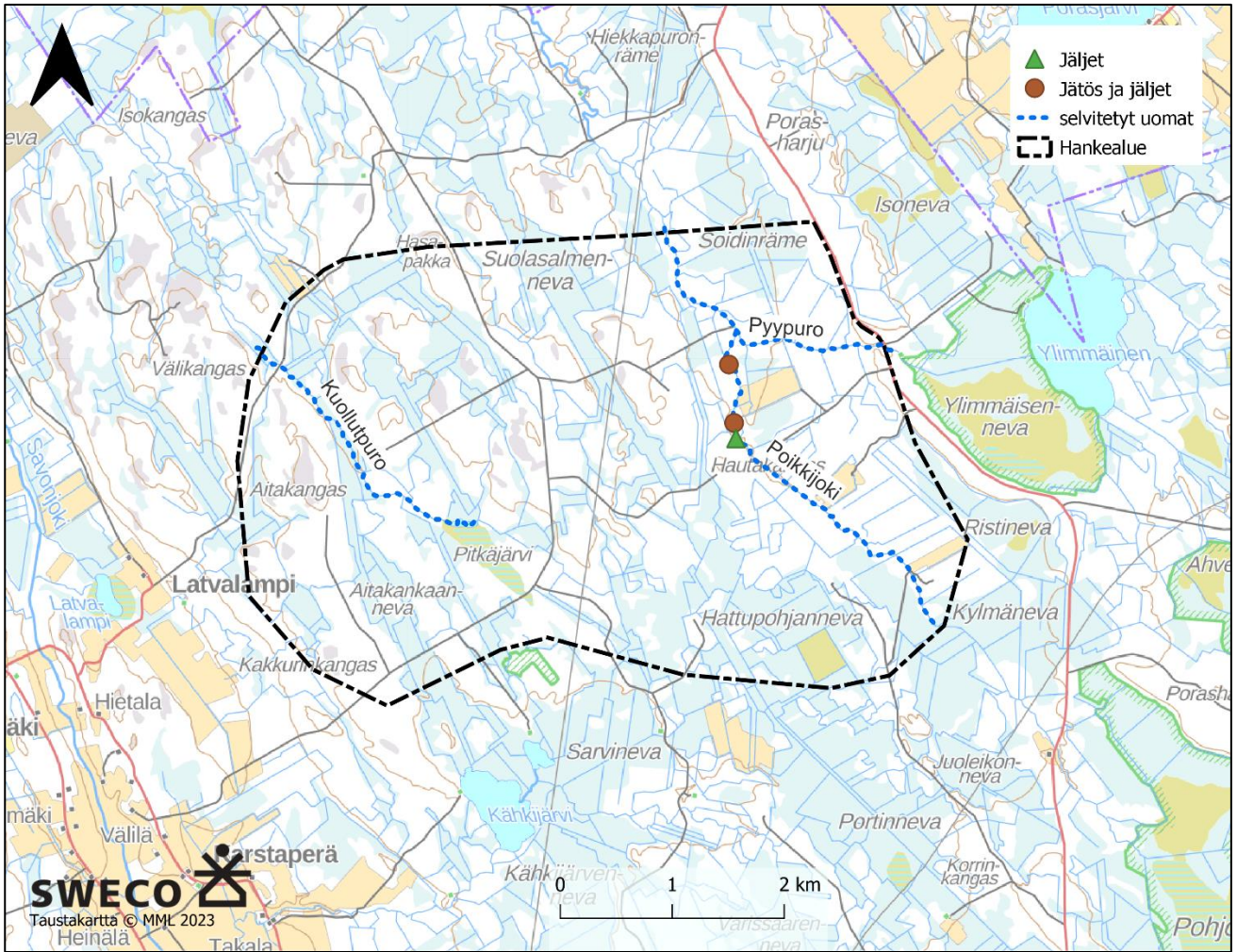
Maastoselvityksen aikaan tammi-helmikuun 2023 vaihteessa selvitettyt uomat olivat enimmäkseen sulia.

Kuollutpuro varrelta ei löytynyt saukon jälkiä tai jätöksiä. Kuitenkin alueella tehdyssä nisäkkäiden lumijälkilaskennassa löydettiin kahdet saukon jäljet Kuollutpuron läheisyydestä 10.3.2022 (Ahlman 2022). Kuollutpuro on Pitkäjärveltä lähtevä purouoma, joka laskee noin luoteeseen Välikankaalle. Uomaa on monin paikoin suoristettu ja ruopattu. Leveydeltään uoma on 0.5–1 metriä (Kuva 3). Välillä nopeammin virtaavia kohtia, jotka olivat avoimia, mutta jotka jääreunuksista päätellen ovat olleet kuluneen talven aikana jäässä kokonaan. Uoma todennäköisesti jäätyy kokonaan kovilla pakkasilla, ja kun otetaan huomioon uoman kapeus, voidaan olettaa myös kaloja olevan vähän. Voidaan siis suurella todennäköisyydellä olettaa, ettei uoma ole saukon lisääntymis- tai levähdyspaikkana käyttämä vesistö, vaan Ahlmanin selvityksessä havaitut saukon jäljet koskenevat liikkuvia yksilöitä.

Pyypuro on vähävetinen ja uomaltaan kapea puro. Pyypuro alkaa Ylimmäisennevalta ja laskee länteen yhtyen noin 1,6 kilometrin päässä Poikkijokeen. Leveydeltään uoma on 0.5–1 metriä (Kuva 4). Maastokäynnillä puroilta ei löydetty saukon jälkiä tai jätöksiä. Uoma todennäköisesti jäätyy kokonaan kovilla pakkasilla, ja kun otetaan huomioon uoman kapeus, voidaan olettaa myös kaloja olevan vähän. Voidaan siis suurella todennäköisyydellä olettaa, ettei uoma ole saukon lisääntymis- tai levähdyspaikkana käyttämä vesistö. Saukko voi kuitenkin käyttää pieniäkin uomia talvisessa ravinnonhaussaan, jolloin se mm. etsii tällaisista vesistöistä talvehtivia sammakoita.

Poikkijoki laskee suunnittelualueen itäosan läpi kaakosta luoteeseen. Leveydeltään uoma on 1–2 metriä (Kuva 5). Saukkoselvityksen maastokäynnillä uoman varrelta löytyi saukon jälkiä kolmesta kohdasta, joista kahdelta löytyi myös yksittäinen uloste (Kuva 2). Poikkijoki on virtaamaltaan riittävän vuolas, jotta sulapaikkoja on läpi talven. Poikkijoen penkat tarjoavat myös mahdollisuuksia pesäkolojen kaivamiseen. Poikkijoen uoma vaikuttaisi siten olevan saukolle sovelias lisääntymis- ja levähdysalue. Tässä selvityksessä saadut saukkohavainnot eivät kuitenkaan viittaa siihen, että hankealueella olisi saukon lisääntymis- tai levähdyspaikkaa. Alue kuuluu kuitenkin todennäköisesti saukon reviiriin, ja ne liikkunevat alueella säännöllisesti.

Suomen lajitietokeskuksen tietokannassa (aineistopyyntö 21.2.2023) lähin saukkohavainto on noin 5,5 kilometriä suunnittelualueesta itäkoilliseen, vuodelta 2018.

Kuva 2. Maastonselvityksessä 31.1. ja 2.2.2023 havaitut saukon jäljet ja ulosteet Suolasalmenharjun suunnittelualueella.

Kuva 3. Kuollutpuro on uomaltaan kapea, ja virtaamaltaan melko hidas puro.

Kuva 4. Pyypuro on uomaltaan kapea, ja virtaamaltaan melko hidas puro.

Sweco | Alajärven Suolasalmenharjun tuulivoimala-alueen saukkoselvitys

Työnumero: 23703071

Päiväys: 6.6.2023

Versio: Valmis

Kuva 5. Poikkijoki on Suolasalmenharjun saukkoselvityksessä tarkastetuista uomista selvästi levein ja vuolain.

Kuva 6. Saukon jäljet ja osittain lumeen peittynyt uloste Poikkijoen varrella. Saukko on käynyt jäällä joen penkassa olleesta sulapaikasta.

Sweco | Alajärven Suolasalmenharjun tuulivoimala-alueen saukkoselvitys

Työnumero: 23703071

Päiväys: 6.6.2023

Versio: Valmis

4. EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Saukon elinpiiri on hyvin laaja, joten vaikka hankealueelta ei löytynyt lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, on alue mahdollisesti osa saucon reviiriä. Saukon lisääntymis- ja levähdyspaikan löytämistä vaikeutti tässä selvityksessä se, että jäätä oli uomissa melko vähän, eikä se ollut ilmeisesti kovin vanhaa, sillä se oli vain noin 1–2 senttimetriä paksua, selvitystä edeltäneen lauhan jakson takia. Mahdollisten ulostekasojen kerääntymiselle jäälle ei siten ole ollut kovin paljoa aikaa kehittyä. Varsinainen lisääntymis- tai levähdyspaikka voi sijoittua myös hankealueen ulkopuolelle Poikkijoen vesistön varsille.

5. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Alueella saukkoselvityksen havaintojen perusteella liikkunut ainakin yksi sauikko. Jälkiä löydettiin kolmesta paikasta, joiden välillä oli sulana pysyneitä uoman osia. Selvityksessä ei löydetty saucon levähdys- tai lisääntymispaikkaan viittaavia paikkoja, jotka ovat suojaisia kohtia joen penkalla, esimerkiksi tuuhean kuusen alusia tai lumiluolia, ja jotka on merkitty jätöksillä, tai sulapaikkoja, jolla sauikko selvästi jälkien perusteella kalastaisi säännöllisesti. Siten saukkoselvityksen havaintojen perusteella Suolasalmenharjun suunnitellun tuulivoimapuiston alueelta ei voida rajata saucon lisääntymis- tai levähdyspaikkoja.

6. LÄHTEET

Ahlman, S. 2022: Alajärven Suolasalmenharjun tuulivoimapuiston nisäkkäiden lumijälkilaskennat 2022. Ahlman Group Oy.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus.

Liukko, U.-M. (toim.) 1999: Saukkokannan tila ja seuranta Suomessa. Suomen ympäristö 353. 123 s.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Sulkava, R. & Liukko, U.-M. 1999. Valtakunnallinen saukkokannan lumijälkilaskenta. Julkaisussa: Liukko, U.-M. (toim.) Saukkokannan tila ja seuranta Suomessa. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 353. S. 7–76. <http://hdl.handle.net/10138/212581>

Sulkava, R. (2007). Snow tracking: a relevant method for estimating otter *Lutra lutra* populations. Wildlife Biology. 13(2): 208–218.

Sulkava, R. 2017: Saukko (*Lutra lutra*, Linnaeus, 1758). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 72–77. Suomen ympäristö 1/2017.

Suomen lajitietokeskus, 2022. Laji.fi -portaali. <https://laji.fi/> (salatun ja karkeistetun aineiston tietopyynnöt tehty 21.2.2023).

Kalle Rainio, Ympäristöasiantuntija, biologi FT
Sweco Finland Oy
Turku

